

Глобальные социологические исследования политических ценностей, политической культуры и политической ментальности предполагают развитие международного научного сотрудничества, которое в свою очередь включает процессы субнациональной интеграции экспертов и научных организаций в области социально-политических исследований. Таким образом, глобальные политические исследования могут быть институционализированы в рамках национальных и международных ассоциаций политологов, политических социологов, психологов, технологов и других экспертов в области политического развития.

В таком аспекте авторы данных тезисов поддерживают идею и практику создания Всеукраинской ассоциации социально-политических исследований, которая должна стать активным субъектом глобальных политических исследований, деятельности Международной ассоциации политических наук, Международной социологической ассоциации, Международной ассоциации юридических наук и других международных научных структур.

В целом использование методов глобальных социологических исследований с целью поддержки процессов формирования и развития демократической политической культуры современных обществ, демократической трансформации политической ментальности в условиях глобальных изменений создает дополнительный и важный потенциал для практического воплощения принципов демократии во всех сферах жизнедеятельности людей и общества – от локального до глобального уровня.

О. М. Кіндратець, доктор політичних наук, професор,
Запорізький національний університет

ВИЯВЛЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МЕНТАЛІТЕТУ НАРОДУ В УМОВАХ ЗАГРОЗИ ЙОГО БЕЗПЕЦІ

Питання, яке виникає у тих, хто починає вивчати менталітет певного народу, – чи може він змінитися, чи це незмінна його характеристика. Щодо тривалості формування менталітету народу думки науковців співпадають – на його формування йдуть століття чи навіть тисячоліття, якщо народ давнішній. А щодо змін менталітету, то єдності в поглядах вчених немає. Одні вважають, що менталітет не змінюється, а на думку інших – зміни в менталітеті народу все ж відбуваються, хоча і повільно. Такі зміни називають по-різному: трансформацією менталітету, руйнуванням його цілісності, чи «нашаруваннями» в менталітеті й т. п.

Найчастіше менталітет визначають як особливе світосприйняття, характерне народу, яке сформоване під впливом значимих подій у його житті, природного середовища і ще багатьох різних факторів, які змушують пристосовувати, змінюватися, виживати. Отже, все те, що відносять до менталітету народу – цінності, пріоритети, стереотипи поведінки, емоційні реакції – є продуктом умов його існування.

Важливу роль у формуванні менталітету народу відіграють фактори ризику, загрози. Значна частина загроз – це загрози, що створюють інші держави, які проводять агресивну зовнішню політику. Дійсно, взаємодія з іншими народами може бути різною – це не тільки мирне співіснування, взаємовигідне співробітництво та партнерство, але і конфлікти, війни. Зовнішнє середовище (безпечне чи агресивне) впливає не тільки на формування менталітету, а ще і на його зміни. На думку І. А. Горбатенко, у кризових для суспільства ситуаціях може виникати небезпека для цілісності менталітету [1, с. 111].

На долю українського народу випало багато випробувань. Були змагання за незалежність і тривалий період залежності і поневолення. Однак те, що українці не розчинилися серед інших народів, вижили як етнос, зберегли свою культуру, є свідченням нездоланного прагнення до свободи, незалежності, самобутності.

Умови існування народів нині змінюються набагато скоріше, ніж це було навіть п'ятдесят років тому. Змінюються не тільки фізичні умови існування, але і ті, які впливають на когнітивні процеси, на свідомість людей. Світ став «тісним», перетворився на «світове село», з'явилися новітні засоби комунікації, відбулася значна уніфікація способу життя, матеріальної культури, міжнародна міграція набула небачених до цього масштабів, зросла кількість людей, країна проживання яких не є країною народження, кількість космополітів – «громадян світу». Переміщення народів, культур, поява універсальних практик, нові умови існування і виживання приводять до трансформації менталітету і є ще однією загрозою його цілісності. Українці теж живуть не ізольовано і всі ці процеси впливають і на наш народ. Частина українців, як і представників інших народів сучасного глобалізованого світу, втрачає відчуття належності до свого народу. Інші ж, живучи далеко за межами України, ідентифікують себе як українці, вирізняються з поміж інших своєю поведінкою, реакцією на певні події, стереотипами, тобто демонструють прищеплені народу ментальні риси та формують уявлення про український народ за кордоном.

Варто дослідити, як в умовах нинішніх загроз – «культурної інтервенції», «гібридної війни» тощо, змінюється світосприйняття людей, їх поведінка [2]. Взагалі, загрози існуванню народу дають можливість краще зрозуміти особливості його менталітету. В такі періоди викристалізуються ті особливі

риси менталітету, які дозволили народу вижити попри всі небезпеки, втрати. Юрій Липа, характеризуючи українське суспільство, наголошував на тому, що для українця дуже важливими є родина, рід. Українець є завжди зв'язаний з групою. Характерними рисами українців Ю. Липа називав терплячість, відвагу, передбачливість, скромність, обережність, невідступність від обраної лінії, холодність при невдачах, а ще солідарність та своєрідний демократизм, почуття власної гідності. Потяг до справедливості він вважав «найважливішим рушійним наказом» українців [3]. Названі риси українців показують їх близькість, спорідненість з європейськими народами, а тому цілком природним є прагнення до євроінтеграції. Масові акції протесту в 2004 та 2013–2014 рр. і нинішня боротьба за незалежність продемонстрували багато з тих рис, які називав Ю. Липа. Реальні загрози безпеці народу виявляють основні риси його менталітету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горбатенко І. А. Національний менталітет як чинник суспільно-політичного розвитку / І. А. Горбатенко // Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 22: Політ. науки та методика викладання соц.-політ. дисциплін / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 5. – С. 110–116.
2. Требін М. П. «Гібридна» війна як нова українська реальність / М. П. Требін // Укр. соціум. – 2014. – №3 (50). – С. 113–127.
3. Липа Ю. Всеукраїнська трилогія. Т. 1. Призначення України / Ю. Липа. – К. : МАУП, 2007. – 332 с.

Г. П. Клімова, доктор філософських наук, професор,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Правова ментальність як ядро правової культури

Реалізація проголошеного в Україні курсу на формування правової держави і громадянського суспільства може бути досягнута, з одного боку, вдосконаленням законодавства и державного управління та, з другого боку, забезпеченням високого рівня правової культури українських громадян. Поняття правової культури – багатогранне, багатоаспектне. Тому для його філософсько-правового аналізу використовуються різноманітні теоретико-